

Cunoașterea științifică și cunoașterea intuitivă* (Scientific knowledge versus intuition knowledge)

NICOLAE M. CONSTANTINESCU

Str. Foișorului 126 sc. B, apt. 25, București 031183

Scientific knowledge is based upon rationale testing of some hypothesis, using a research method including control lots. Therefore the scientist achieves objectivity and his outcomes will have a cause and will be repeatable. Intuition knowledge means immediat understanding of something without reasoning or study. The a. insist upon the ways of receiving essential information to solve a research.

Keywords: Scientific knowledge, Intuition knowledge, Revealing

Este, îndeobște, cunoscut și acceptat că știința își asumă și cataloghează drept științifică o manifestare a viului/neviului, căreia i se poate descifra cauza și care este repetabilă. Deci, un fenomen cu cauzalitate și repetabilitate devine științific. Aceasta înseamnă că, din start știința nu acceptă manifestări, pe care nu și le poate însuși, dacă nu respectă aceste criterii.

Paradoxul vremurilor pe care le trăim este dat de momentul de ruptură al punctului nostru de referință: ne putem considera, când niște moderni atrași spre trecut, când niște contemporani cu ceea ce va fi în viitor! Iată dificultatea în care se află savantul, motiv pentru care cred că gândirea noastră va suferi modificări profunde, atunci când ne vom elibera de rigiditatea criteriilor.

Spre pildă: toată lumea este de acord că există o activitate cerebrală diferită în stare de veghe și în stare de somn, dar puțini și-au pus problema - măcar ca ipoteză de lucru - că somnul ar putea reprezenta un nivel superior al conștiinței, în care creierul să beneficieze de mijloace și posibilități de activitate extraordinare. În urmă cu câteva decenii, când mi-am lucrat teza de doctorat despre valoarea biologică a transplantului de os, pentru care alesesem coasta, am descoperit, printr-un model experimental simplu și sugestiv, că măduva roșie la adult conține celule care posedă capacitatea de a genera un os nou cu măduvă roșie în mijloc - și mă tot frământam să-mi explic de ce? M-am trezit brusc în mijlocul unei nopți cu o idee care mi-a fulgerat prin cap și mi-a provocat, dacă pot să mă exprim așa, o *stare de epuizare fericită* : ceea ce am observat eu în măduva roșie adultă repetă ceea ce se întâmplă, de fapt, în

perioada embrionară. Deci celulele, multipotente embrionare (numite astăzi *celule stem*), rămân toată viața în peretele capilarelor sinusoide medulare. Mărturisesc că m-am simțit oarecum jenat; am avut clar impresia că ideea nu mi-a aparținut mie, că mi-a venit în timpul nopții din altă parte. Vă dați seama, deci, cu ce nesăț am citit după câțiva ani cartea lui Hans Selye, intitulată: *From dream to discovery* (De la vis la descoperire). Cu Selye se întâmplase cam ce s-a întâmplat cu mine; ideea îi venise tot noaptea și atunci s-a apucat să scrie la mai mulți laureați Nobel în știință, rugându-i să-i scrie, să-i povestească circumstanțele în care le venise ideea princeps, ideea forță a descoperirii lor. Stupoare: la majoritatea chestionată, ideea le venise tot în somn sau când se odihneau fără să se gândească la nimic, așa cum spunem noi „cu ochii în tavan”, iar la o mică parte din ei - atunci când erau prinși în treburi extraștiințifice. Nimănui nu-i venise această idee în timp ce lucra, în laborator, la masa de lucru, când era preocupat să găsească soluția!

V-am dat acest exemplu fiindcă el privește o categorie specială de oameni, crema intelectualilor lumii, laureații premiului Nobel, considerați creatori în știință, în cel mai profund sens al cuvântului, dar care, iată, în raport cu descoperirile lor, se văd mai degrabă în postura grădinarului care udă sămânța și nu a a creatorului seminței.

Vedeți dumneavoastră - așa cum arată Evdochimov: „pătrunzând secretele naturii, omul nu probează deloc inexistența lui Dumnezeu, dar încetează, pur și simplu, să-L mai considere necesar”. Acesta este sâmburele *scientismului*, care, de fapt,

*¹ Comunicare ținută la cea de a XII-a Conferință Națională de Fiziologie cu tema *Finalitatea Viului* - dedicată lui Nicolae Paulescu și organizată la București în 30 mai 1997.

este o formă a ateismului metodologic, o formă simplistă de a întruropa divinitatea:

- oamenii pe lună sau în sateliții artificiali nu au văzut îngeri, deci, îngerii nu există;

- eu, ca chirurg, când deschid toracele, abdomenul sau cutia craniană, nu văd sufletul, deci, sufletul nu există.

Jalnice argumente ale ateismului!

Wolfgang Pauli, fizician american de origine austriacă (premiul Nobel în 1935), a făcut mult caz de scientism, pentru ca, spre sfârșitul vieții, să devină religios, să caute căi de mântuire lăuntrică - sau, cum ar fi spus Petre Țuțea, „să-i vină mintea la cap”. Această evoluție a lui Pauli este tipică marilor savanți și ea nu traduce un fals moralism cu nuanțe de religiozitate, ci este un progres al spiritului lor de observație, o poziție nouă asupra naturii cunoașterii, și anume, acceptarea cunoașterii intuitive. De altfel, mulți dintre marii descoperitori au devenit cucernici, smeriți, s-au închinat Creatorului. Exemplific această afirmație cu biografiile lui Flammarion, Kepller, Ampère, Cuvier, Mendeleev, Linné, Galilei, Boyle, Pascal, Faraday, Newton, Pavlov, Roux, Carrel, iar la noi Paulescu. Nicolae Paulescu a arătat clar că, în știință, consecvența pentru cauzalitate duce la întrebările fundamentale, care au răspuns doar în religie: cine suntem? de unde purcedem? încotro ne îndreptăm? Însuși Albert Einstein conchide, după o viață dedicată descoperirilor științifice: „nu am întâlnit niciodată în știința mea ceva care să se opună religiei. Adevărata știință trebuie să fie smerită; ea știe că fiecare explicație nu face altceva decât să mute mai departe gradul de dificultate”.

Iată, deci, că certitudinea limitelor cunoașterii îl face pe omul de știință smerit. Din această nouă poziție, altfel se pune problema căilor pentru aflarea adevărului, sau, pe plan didactic, al metodologiei pe care dascălii trebuie să o transmită tinerilor.

1. Cunoașterea științifică rămâne motorul, adevărata motivație a omului de știință, a cercetătorului, care formulează ipoteze și încearcă să le verifice. Căutarea adevărului științific naște obiectivitatea spiritului și, din această poziție, cercetătorul capătă curaj și hotărâre. Metoda de cunoaștere pe care și-o impune duce la reprimarea subiectivismului, a impresiilor personale și, pentru aceasta, un rol hotărâtor îl are lotul de control. Acest mod de abordare a cercetării conferă forță spirituală ca urmare a ceea ce ai aflat și poți argumenta, pentru ceea ce ai dovedit ca o realitate cauzală și repetabilă. Ea provoacă și o mare satisfacție, o mulțumire profundă vecină cu fericirea.

- Vergiliu în *Georgice*: felix qui potuit rerum cognoscere causas (fericit cel care poate cunoaște cauza lucrurilor);

- Francis Bacon: knowledge is power (cunoașterea este putere).

În același timp, existența unei limite a cunoașterii, îndeosebi în cazul fenomenelor cărora nu le știm cauza îi provoacă un sentiment de modestie față de complexitatea naturii terestre și extraterestre. Spinoza, invitat ca profesor de filozofie la Universitatea din Halle declara: „nu știu destul pentru a-i putea învăța pe alții”. Goethe era și mai categoric: „ai impresia că știi doar atunci când știi puțin; odată cu cunoștințele, crește și îndoiala”, iar J. J. Rousseau făcea elogiul modestiei: „oamenii care știu puțin sunt foarte vorbăreți, în timp ce aceia care știu multe, vorbesc puțin”.

De fapt, trufia cunoașterii nelimitate, afirmarea primatului exclusiv al rațiunii, pentru deslușirea micro - și macrocosmosului, îl fac pe om să nu-și recunoască eșecurile și efectele lor, să treacă de la a raționa după cercetarea faptelor, la a raționa înainte de a le fi analizat. Aceasta este geneza prejudecății, a ideilor preconcepționale - sau „rațiunea proștilor”, cum o numea Voltaire.

Cea mai serioasă problemă care se pune spiritelor contemporane - afirma Albert Camus în *Carnetele* lui - este conformismul cu ideile epocii, care poate duce la judecări de valoare apriorice, la fabricarea de explicații, care să acopere ignoranța, în loc să o declare fără echivoc. „Nu există greșeală mai mare decât să crezi că ai întotdeauna dreptate” spunea scriitorul Samuel Butler, în secolul al XIX-lea, iar Biblia precizează, fără nicio ambiguitate, că cea mai bună apărare împotriva oricărei ideologizări și îndochinări conformiste este să admiți că omul este supus greșelii.

Alt laureat al premiului Nobel (1912), Alexis Carrel constata, la începutul secolului trecut, că societatea modernă a neglijat problemele umane fundamentale, care sunt nu numai materiale, dar și spirituale. În același timp - spune el - niciodată nu trebuie negată realitatea unui fenomen doar pentru că acest fenomen este inexplicabil. În momentul în care rațiunea nu se mai dovedește operațională, omul, în general și omul de știință, în special, mai poate avea acces la adevăr folosind o altă cale: intuiția.

2. În Larousse, intuiția este definită drept metoda de aflare a adevărului, fără a apela la rațiune. O formă particulară a intuiției este revelarea, adică accesul la cunoaștere datorită inspirației divine.

La premianții Nobel, studiați de Hans Selye, ideea forță a venit noaptea, pe negândite. Dar, de unde le-a venit aceste idei geniale? Pasteur afirma că: „șansa îi favorizează pe cei pregătiți”. Dar, ce este șansa, de unde vin ideile extraordinare care urcă sistemul pe o nouă treaptă calitativă, neștiută până atunci? Nu cumva există o circulație supraumană a

acestor informații uluitoare? Pe urmă, cum se explică simultaneitatea unor invenții; oameni, care nu s-au cunoscut niciodată, aflați pe continente diferite depun, simultan, aceleași brevete de invenție. Simplă întâmplare sau este altceva?

Materialismul dialectic nu putea să admită așa ceva. Pentru el, cunoașterea intuitivă consemna capacitatea omului de a descoperi direct și imediat adevărul, pe baza cunoștințelor și a ideilor dobândite anterior. Ori, această concepție pierdea din vedere, voit, că în știință intuiția accede la adevăr, fără a se recurge la logică și la rațiune. Adevărul irumpe pur și simplu și se dovedește a fi cheia pe care ai căutat-o cu sudoare zile și nopți.

Permiteți-mi o precizare: cunoașterea intuitivă este cu totul altceva decât cunoașterea empirică. Cunoașterea empirică este o cunoaștere senzorială, perceptivă, pe care o au animalele, pe care o vedem și la ființa umană, în primii ani ai copilăriei, în timp ce cunoașterea intuitivă este revelarea unui adevăr demonstrabil, apărută brusc, ca soluție a unei probleme nerezolvate, chinuitoare, care părea fără soluție.

Am putea admite oare că mintea este sediul rațiunii, iar sufletul este sediul intuiției? Este oare adevărată afirmația lui Pascal că „inima are rațiuni pe care mintea nu le cunoaște”? sau, dacă mintea se educă, se formează pe căile cunoscute ale școlii și vieții, atunci sufletul cum se desăvârșește, cine îl influențează? Ce legătură era între Psiche și Phrenia la greci sau între Anima și Spiritus la romani?

Personal, consider că, dacă izvorul cunoașterii raționale este informația teoretică, experiența dobândită și metoda de lucru aleasă, izvorul cunoașterii intuitive - și mai ales a celei revelate - este credința.

Încrederea în capacitățile tale, încrederea în reușita cercetării, invocarea tăcută a ajutorului divin reprezintă tot atâtea surse de energie, care-l fac pe cercetător să sară peste orele de masă, să-și reducă orele de somn, să fie în „neastâmpăr permanent”, să-și deschidă receptaculul, care să-i permită mai

devreme, mai târziu sau niciodată, să primească răspunsul care să reprezinte o nouă calitate. În momentul, în care primește acest răspuns și realizează cu sinceritate poziția de beneficiar al unei informații necreate de el, omul de știință devine cucernic și începe să creadă în intervenția divină. Mersul evenimentelor, simbioza între rigorile științei și credința în Dumnezeu îl fac să declare ca fericitul Augustin: *fides praecedet rationem*.

Momentul de cumpănă al omului de știință este dat de încercarea de a aplica Bibliei rigorile științei. În „La coscienza nell uomo moderno”, apărută la Milano în 1990, Luigi Giussani afirmă: „când cineva intuieste faptul creștin ca adevărat, mai are nevoie de curajul de a-l considera ca posibil”. Ori pentru acest pas, știința nu mai este operațională. Biblia nu conține ipoteze de lucru, loturi cercetate cu valoare semnificativă, rezultate și discuții. Biblia prezintă fapte întâmplare, majoritatea revelate, care nu pot fi explicate rațional. Geneza, nașterea lui Iisus și Învierea Domnului nu pot fi înțelese de omul rațional, ci doar de cel credincios. Și lucrul acesta este, pe de-a-ntregul, explicabil. În fond, nu poate deveni obiect al credinței decât ceea ce este absurd pentru rațiune. *Credo quia absurdum* spunea înțeleptul Tertulian, fiindcă, dacă o relație între două lucruri, fapte, fenomene nu ar fi absurdă, dacă ea ar putea fi explicată rațional, atunci ea ar putea deveni obiect al cunoașterii științifice.

Închei cu o povață pentru tineri: credeți în Dumnezeu și în capacitatea fiecăruia dintre voi. Ca medic, pot să afirm că influența Dumnezeiască pentru orice vindecare a unui bolnav începe cu credința medicului că îl va face bine pe pacient și cu încrederea acestuia că doctorul îl va vindeca. Ori ambele sunt de natură divină. Iată de ce trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu mereu, până la sfârșitul vieții și să nu părăsim niciodată încrederea în noi înșine.

Autor corespondent: nae_constantinescu@yahoo.com